

SISÄLLYS

KIITOKSET 9

JOHDANTO 11

I VAPAUDEN JUURET 17

II SUOMI ON PARASTA KAPITALISMIA 57

III UUSI TALOUS YHDYSVALLOISSA 79

IV KULUTUSYHTEISKUNNAN ARKI 97

V UUDENLAISTA POLITIIKKAA 115

VI VAIHTOEHDOTTOMUUDEN HAASTAMINEN 135

VII JÄLKISANAT: HYVINVOINTIVALTION VASTAISKU 167

JOHDANTO

Hyvinvointivaltion vastaiskussa mennään juurille. Keskustelemme kirjassa yhdysvaltalaisen asiantuntijoiden kanssa siitä, miten vapaus ja demokratia voivat kukoistaa tulevaisuuden Suomessa. Haastateltavat pitävät pohjoismaista hyvinvointivaltiota amerikkalaista mallia parempana. Heille laadukkaat julkiset palvelut, laaja ympäristölainsäädäntö ja tehokkaat tulonsiirrot ovat askelia oikeaan suuntaan. Se ei kuitenkaan riitä, vaan tavoitteet on asetettava korkeammalle.

Hahmottelemme teoksessa radikaalia uutta suuntaa talouteen ja politiikkaan. Hyvinvointivaltion alkuperäisiä arvoja tasavertaisuudesta, oikeudenmukaisuudesta ja demokratiasta on ajettava käytännön teoilla korupuheiden sijaan. Hyvinvointivaltio ei selviä pintaremontilla, vaan sen kunnioitettavien arvojen varaan on rakennettava uusi perusta.

Suomessa ei ole selkeää visiota hyvinvointivaltion parantamisesta. Valtaosa tulevaisuuden kartoittamisesta on keskustelua yksityiskohtien näpräämisestä. Tähänastiset saavutukset otetaan itsestänselvyyksinä. Yleinen asenne on, että pyritään vain pitämään kiinni niistä

hyvistä asioista, joita ollaan menettämässä. Ei ihme, että kehitys on pysähtynyt. Monin paikoin hyvinvointivaltio on myös taantunut. Jos ainoat mahdolliset visiot tulevaisuudesta ovat joko oikeistolainen julkisen sektorin pienentäminen ja veronkevennykset tai vastaavasti vasemiston veronkiristykset ja hieman tasaisempi tulonjako, ei ajatella tarpeeksi kunnianhimoisesti.

Hyvinvointivaltiotamme pidetään menestystarinana, mutta monen suomalaisen on tätä vaikea uskoa. Kansainvälinen lehdistö hehkuttaa äitiyspakkausta ja peruskoulua samalla kun Suomessa leikataan peruspalveluita. Myös julkinen terveydenhuoltomme on maailman kustannustehokkaimpia, vaikka sitä on tapana parjata. Yrittäjyys ja siihen liittyvät asenteet ovat Suomessa globaalia huippua, mutta julkisuudessa valitetaan syvään piintyneestä yrittäjävastaisuudesta. Miten on mahdollista olla yksi maailman parhaista ja pitää itseään tuhon omana?

Tasapuolinen talouskasvu on tarjonnut vakaat olot selvälle enemmistölle. Yhdysvaltalaiset turistit ihastelevat kouluun itsenäisesti käveleviä alakoululaisia – heille Suomen laadukkaat kevyen liikenteen väylät ja turvallinen koulumatka ovat utopiaa. Monet suomalaiset ottavat tasokkaan infrastruktuurin ja yhteiskunnallisen vakauden itsestäänselvyyksinä. Osa talousviisaistakin kannattaa rikkaiden verotuksen keventämistä ymmärtämättä, että erojen kasvaessa vakaus kärsii.

Maiden suora vertailu on vaikeaa, koska olosuhteet vaihtelevat niin merkittävästi. Käytettävissä olevat mitta-

rit kuitenkin kertovat, että pohjoismainen malli on tähänastisista kapitalismeista reiluinta ja vapainta.

Hyvinvointivaltion vastaiskussa väitämme, ettei nykytilanteeseen tulisi tyytyä. Paras kapitalismi yhdistettynä toimivaan monipuoluejärjestelmään on maailman parhaimpia poliittis-taloudellisia järjestelmiä, mutta täynnä todellisia ongelmia. Korkea työttömyys ja lisääntynyt lapsiköyhyys ovat uusi normaali. Työttömiä ja köyhiä valvotaan ja kuritetaan. Koti-isiä ja -äitejä, työkyvyttömiä ja opiskelijoita syyllistetään toisten rahoilla elämisestä. Hyvinvointivaltioissa ympäristölainsäädäntö on pitkälle vietyä, mutta ekologisten katastrofien ruokkimista ja kerskakulutusta ne eivät ole estäneet. Ilmastonmuutos etenee vääjäämättömästi, ja varovaisuuteen taipuvaisen tiedeyhteisön konsensus synkkenee vuosi vuodelta.

* * *

Mitä sitten tulisi tehdä? *Hyvinvointivaltion vastaiskussa* haastatellaan useita asiantuntijoita, jotka ovat profiloituneet suomalaisen hyvinvointivaltion puolustajina. Annoimme heille vapaat kädet ehdottaa Suomelle uutta suuntaa.

Maailman tunnetuimmaksi intellektuelliksi usein nimitetty **Noam Chomsky** toteaa teoksen ensimmäisessä luvussa, että ”Suomen tulisi ottaa klassisen liberalismiin opit tosissaan”. Chomsky käy kanssamme läpi vapausajattelun historiaa ja ristiriitaisuuksia. Hänen mielestään hyvinvointivaltioissakin on lukuisia vapauden esteitä,

erityisesti työelämässä. Työpaikkojen tulisi olla demokraattisia, ja kurjuuden uhalli kiristäminen palkkatyöhön on moraalitonta.

Toisessa luvussa taloustieteilijä **Robin Hahnel** ja sosiaalipolitiikan asiantuntija **Matt Bruenig** käyvät tilastojen valossa läpi hyvinvointivaltion menestystä. Hyvinvointia on luotu ennätysajassa ja kustannustehokkaasti. Julkiset palvelut ovat maailmanluokkaa ja saavutukset hyvinvointimittareissa kiistattomia.

Kolmannessa luvussa ekonomisti ja valtiotieteilijä **Gar Alperovitz** esittelee finanssikriisin jälkeen kasvanutta yhdysvaltalaisista osuustoimintaa ja muita uuden talouden kokeiluja.

Neljännessä luvussa sosiologi **Juliet Schor** perkaa kulutusyhteiskunnan ongelmia arjessa. Pitkät työpäivät ja pakkomielteinen kuluttaminen ovat ihmisten reaktioita kulttuuriin, jossa oma arvo on kiinni saavutetusta statuksesta. Vapaa-aikaa tulisi lisätä, ja kuluttamisessa pitäisi keskittyä sen yhteisöllisiin puoliin ja nautintoon.

Viidennessä luvussa hahmotellaan eduskunnalle seuraajaa. Valtiotieteilijä **Stephen Shalom** on demokraatiatutkimuksen uranuurtaja, ja hänen mielestään edustuksellinen demokratia on tiensä päässä. Jokainen vaalirahaskandaali ja lobbaajaksi ryhtyvä poliitikko nakertaa järjestelmän uskottavuutta. Shalomille ongelma ei ole kuitenkaan demokratia vaan sen puute. Tarvitaan nykyjärjestelmää vahvempaa lähidemokratiaa, joka kantaa lopulta valtakunnan tasolle asti.

Kuudennessa luvussa murretaan vaihtoehtottomuutta. Yhteiskuntafilosofi, yrittäjä ja aktivisti **Michael Albert** kertoo kokemuksistaan puoli vuosisataa kestäneessä työssään vapaan yhteiskunnan puolesta. Vietnamin sodan vastaisen liikkeen aktivisti ja demokraattisen talouden kehittäjä pohtii yhteiskunnallista apatiaa ja esittelee ideansa työelämän uudistamiseksi.

ANTTI JAUHAINEN & JOONA-HERMANNI MÄKINEN

HYVINVOINTI- VALTION VASTAISKU

KESKUSTELUJA TULEVAISUUDEN YHTEISKUNNASTA